

ØF-notat 08/2015

Benchmarking reiseliv Innlandet

Hovedresultater på ni valgte indikatorer

av

Birgitta Ericsson,
Xiang Ying Mei,
Svein Erik Hagen
Kjell Overvåg

Østlandsforskning ble etablert i 1984. Instituttet har siden 2011 vært organisert som et aksjeselskap med Hedmark og Oppland fylkeskommuner, Høgskolen i Lillehammer, Sparebanken Hedmark og Stiftelsen Østlandsforskning som eiere. Østlandsforskning er lokalisert på Lillehammer, men har også et kontor på Hamar.

Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling. Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

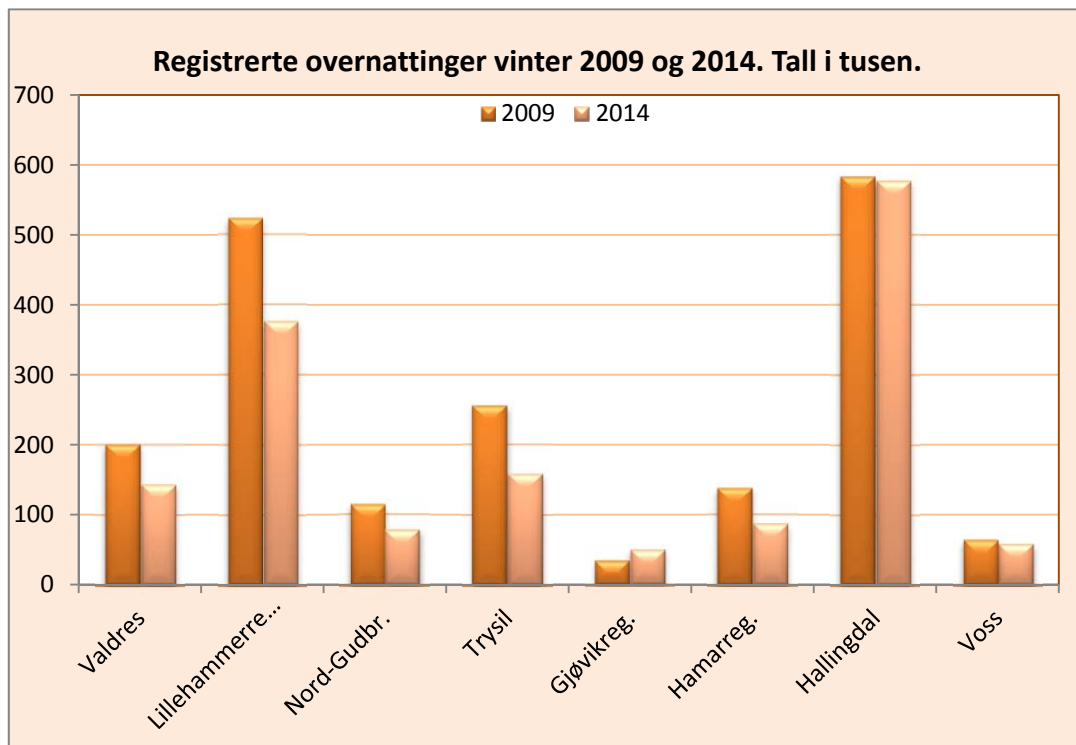
- Næringsliv og regional utvikling
- Velferd, organisasjon og kommunalforskning

ØF-notat 08/2015

Benchmarking reiseliv Innlandet

Hovedresultater på ni valgte indikatorer av

Birgitta Ericsson,
Xiang Ying Mei,
Svein Erik Hagen
Kjell Overvåg

Tittel: Benchmarking for reiselivsdestinasjoner i Innlandet. Hovedresultater på ni valgte indikatorer

Forfatter: Kjell Overvåg, Birgitta Ericsson, Svein Erik Hagen og Xiang Mei

ØF-notat nr.: 08/2015

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 1207

Prosjektnavn: VRI benchmarking reiseliv

Oppdragsgiver: Norges Forskningsråd

Prosjektleder: Birgitta Ericsson

Referat: Notatet er et «særtrykk» av en omfattende rapportering av tilstanden på ni utvalgte indikatorer for alle reiselivsdestinasjoner i Innlandet sammenliknet med tre utenlandske førende destinasjoner på vinter- og alpinturisme, Åre i Sverige, Innsbruck i Østerrike og Whistler i Canada. Dette første trinn i benchmarkingsprosessen er konsentrert om målbare resultater.

Resultatene representerer en basis og utgangspunkt for neste trinn i benchmarkingmetoden, nemlig «benchlearning», som representerer en mer aktivt undersøkende fase, der hovedfokus ligger på hvordan vi og andre gjør ting. Hva kan vi lære av andres arbeidsmåter?

Den fullstendige benchmarkingsrapporten kan hentes her:
<http://www.ostforsk.no/publikasjoner/benchmarking-reiseliv-i-innlandet/>

Emneord: Benchmarking, reiseliv, innlandet

Dato: Oktober 2015

Antall sider: 14

Pris: Kr 65,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
epost: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Publikasjonen er vernet etter åndsverkloven. Eksemplarfremstilling utover til privatbruk, er bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtalt med Kopinor (www.kopinor.no). Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatnings- og straffeansvar.

FORORD

Dette notatet er gitt ut som et «særtrykk» av en fullstendig gjennomført og rapportert performance benchmarking for destinasjoner i Hedmark og Oppland. Notatet gir et sammendrag av de rene tallenes tale på de ni valgte indikatorene. For nærmere beskrivelse av metodikken som er brukt, påliteligheten i tallene og drøftinger rundt resultatene henvises til hovedrapporten, ØF-rapport nr 12/2015. Den kan hentes på Østlandsforsknings hjemmeside her: <http://www.ostforsk.no/publikasjoner/benchmarking-reiseliv-i-innlandet/>.

Prosjektet er gjennomført som en del av VRI (Virkemidler for regional FoU og innovasjon) og finansiert av Norges forskningsråd.

Lillehammer, oktober 2015

Merethe Lerfald
forskningsleder

Birgitta Ericsson
prosjektleder

INNHold

Hovedresultater	3
Utviklingen i Innlandet i forhold til de andre destinasjonene i Norge.....	4
Utviklingen i Innlandet i forhold til de utenlandske destinasjonene	5
Utviklingen i de enkelte destinasjonene i Innlandet	5
Viktige spørsmål ut fra sammenlikningen	6

HOVEDRESULTATER

Det er gjennomført en benchmarking av ni indikatorer for reiselivsutviklingen, hvor sju destinasjoner i Innlandet (Valdres, Nord-Gudbrandsdal, Trysil, Lillehammer-, Gjøvik-, Hamar- og Elverumsregionene) er sammenlignet med tre norske destinasjoner (Hallingdal, Voss og Kristiansand) og tre utenlandske (Åre, Innsbruck og Whistler).

Ut i fra tilgjengelig datagrunnlag og relevans, er følgende ni indikatorer sammenlignet:

- 1: Antall sysselsatte i reiselivet
- 2: Verdiskaping i reiselivsnæringen
- 3: Antall gjestedøgn, hele året, totalt
- 4: Antall gjestedøgn, hele året, utenlandske
- 5: Antall gjestedøgn, vinter, totalt
- 6: Antall gjestedøgn, vinter, utenlandske
- 7: Antall fritidsboliger
- 8: Detaljhandelsomsetning pr. innbygger
- 9: Heisomsetning (skiheiser)

Antall gjestedøgn er det som er registrert i SSBs statistikk for hotell og lignende, camping og hyttegrender. Sammenlikningen er gjort for perioden 2009 til 2013, eller 2014 der det var tilgjengelige data når analysen ble utført.

Det er mange svakheter og mangler i statistikkgrunnlaget. For det norske destinasjonene gjelder det særlig for Trysil. For de utenlandske destinasjonene har det ikke vært mulig å skaffe data for alle indikatorene, og de dataene som er tilgjengelig er ikke direkte sammenlignbare med de norske dataene.

Her tar vi utgangspunkt i de dataene vi har, og presenterer hovedresultatene fra benchmarkingen svært kortfattet i følgende punkter:

- Utviklingen i Innlandet i forhold til andre destinasjoner i Norge
- Utviklingen i Innlandet i forhold til de utenlandske destinasjonene
- Utviklingen i de enkelte destinasjonene i Innlandet
- Viktige spørsmål ut fra sammenlikningen
- Figurer som illustrerer utviklingen

Utviklingen i Innlandet i forhold til de andre destinasjonene i Norge

For destinasjonene i Innlandet samlet sett er hovedtrekkene i utviklingen at antall registrerte overnattinger har hatt en nedgang i perioden 2009-2013, både totalt, vinter og utenlandske gjester, mens sommer/høst har vært mer stabil. Noen destinasjoner har hatt økning i utenlandske overnattinger sommer/høst. På de andre indikatorene er det en økning eller stabil utvikling. Verdiskaping, heisomsetning og antall fritidsboliger øker, mens det er stabilitet i sysselsettingen (men med ulikheter mellom destinasjonene i Innlandet).

Hallingdal har, til forskjell fra Innlandet, en stabil utvikling i antall registrerte overnattinger i vintersesongen, mens heisomsetningen derimot har oppvist nedgang. I Voss har registrerte overnattinger totalt økt, og det er utenlandske gjester sommer/høst som står for økningen. De har derimot en liten nedgang i verdiskapingen, blant annet på grunn av underskudd på nytt hotell i Myrkdalen. I Kristiansand har reiselivssysselsettingen økt, trass i nedgang i overnattinger totalt. Dette skyldes primært økning i servering og opplevelser. Antallet utenlandske overnattinger har stagnert. Antall fritidsboliger er stabilt i Kristiansandsregionen, mens antallet vokser i Innlandet, Hallingdal og Voss.

Innlandet har altså samlet sett hatt en nedgang på alle indikatorene for overnatting, noe ingen av de andre norske destinasjonene vi sammenligner oss med har. Nedgangen har vært særlig stor i vintersesongen i Innlandet, mens den derimot har vært stabil i Hallingdal og kun en mindre nedgang i Voss. De utenlandske overnattingene har sviktet på vinteren, både i Innlandet, Hallingdal og Voss, men svikten i Hallingdal er oppveid av norsk trafikk. I Norge som helhet har antall norske overnattinger økt, og de utenlandske har holdt seg stabilt. Utviklingen vi ser i Innlandet og de andre destinasjonene vi sammenligner oss med, kan blant annet knyttes til den generelle utviklingen i Norge, hvor en større andel av de registrerte overnattingene finner sted i de større byene. Samtidig betyr flere fritidsboliger en økning i uregistrerte overnattinger i Innlandet (og i Hallingdal og Voss). Sysselsettingen og verdiskapingen, som er de vesentligste faktorene for nærings- og regional utvikling, har like god utvikling i Innlandet som i Hallingdal, og bedre enn i Voss. Kristiansand skiller seg ut med en vekst i antall sysselsatte. Også heisomsetningen og antallet fritidsboliger viser (samlet sett) en god utvikling i Innlandet (mens den er stabil eller øker mindre i Norge), og detaljhandelsomsetningen er høy i de destinasjonene i Innlandet hvor reiselivet har relativt stor betydning (slik den også er i Hallingdal, Voss og Kristiansand), mens den er lav på de andre destinasjonene.

Utviklingen i Innlandet i forhold til de utenlandske destinasjonene

Åre og Innsbruck har hatt en vesentlig bedre utvikling enn destinasjonene i Innlandet, mens i Whistler er den mer blandet. Innsbruck har hatt en betydelig økning i antall overnattinger, med vekst både i sommer- og vintersesongen. Sysselsettingen har også økt betraktelig. I Åre er sysselsettingen og heisomsetningen stabil, mens de har hatt en økning i antall overnattinger i sommersesongen, mens vintersesongen er stabil. Det er særlig antallet utenlandske overnattinger som har økt, mest på sommeren, men også på vinteren. I Whistler er totalt antall overnattinger stabilt, men reduksjonen under vintersesongen er kompensert med økt sommertrafikk. Allikevel viser heisomsetningen en økning (kan trolig ha sammenheng med økt heisstrafikk om sommeren).

Utviklingen i de enkelte destinasjonene i Innlandet

For utviklingen på de ulike destinasjonene i Innlandet skiller de tre by-destinasjonene Gjøvik, Elverum og Hamar seg ut ved at de har hatt en økning i antall sysselsatte i reiselivet, blant annet har alle en god økning innen servering. De øvrige destinasjonene har enten hatt en stabil utvikling, eller nedgang. Gjøvikregionen er den eneste som har en stabil utvikling (og ikke nedgang) i registrerte overnattinger, og har blant annet økning i utenlandske overnattinger (men volumene er relativt små). Heisomsetningen viser at de store anleggene (Hafjell, Kvitfjell og Trysil) har hatt en god utvikling, mens de små har hatt noe nedgang. Detaljhandelsomsetningen er relativt høy på de destinasjonene hvor reiselivet betyr relativt mye og hvor det er mange fritidsboliger (Valdres, Lhmr-regionen og Trysil), mens den er relativt lav i de øvrige regionene.

- Valdres har hatt en noe svakere utvikling i forhold til Gudbrandsdalen og by-destinasjonene, med en nedgang i overnattingsvolumer (også sommer/høst) og i heisomsetningen. Har ellers god eller stabil utvikling på de øvrige indikatorene.
- Lillehammer-regionen har, på samme måte som Valdres, Hamar-regionen og trolig Trysil, en nedgang i alle indikatorene for registrerte overnattinger, men en god eller stabil utvikling på alle de øvrige indikatorene.
- I Nord-Gudbrandsdal har antallet registrerte overnattinger hatt kun en svak nedgang, og har til forskjell fra de andre unntatt Gjøvik hatt en økning av overnattinger (særlig utenlandske) sommer/høst. Sysselsettingen er stabil, på samme måte som i Valdres og i Lhmr-regionen, og verdiskapingen har på linje med de andre økt.
- I Trysil har også antallet registrerte overnattinger gått ned, mens heisomsetningen viser en god utvikling. De øvrige indikatorene indikerer en svak utvikling, men her er tallgrunnlaget meget tvilsomt. Trysil er trolig den destinasjonen med størst andel sesongansatte i Innlandet, og hvor en liten andel av dem blir omfattet av sysselsettingsstatistikken.
- Gjøvikregionen er den av destinasjonene med best samlet utvikling på indikatorene, og den eneste som ikke har nedgang i registrerte overnattinger. Det er kun detaljhandelsomsetningen som er relativt lav.

- I Hamar-regionen er det, til forskjell fra Gjøvik men på samme måte som i Valdres, Lhmr-regionen og trolig Trysil, nedgang i alle indikatorene for overnatting. Både sysselsetting og verdiskaping har derimot en god utvikling.
- Elverums-regionen har god utvikling både på sysselsetting og verdiskaping, blant annet med sterk økning i verdiskapingen innen overnatting, blant annet knyttet til etablering av nytt hotell. Overnattinger har vi ikke tall for.

Viktige spørsmål ut fra sammenlikningen

Sammenlikningen gir grunnlag for å stille noen spørsmål om hvordan reiselivet i Innlandet utvikler seg, som grunnlag for videre diskusjoner og analyser. Sentrale punkter for diskusjon er blant annet:

- En nedgang i registrerte overnattinger i Innlandet, særlig i vintersesongen, som er sterkere enn for de andre destinasjonene i Norge. I Innsbruck er det sterk økning og Åre er stabil. Mister vi markedsandeler innenfor kommersielle overnattinger? I hvor stor grad er dette bekymringsfullt, da øvrige indikatorer viser en bra utvikling?
- En betydelig nedgang i registrerte overnattinger for utlendinger i vintersesongen i Innlandet. Åre har hatt en betydelig økning. Er det kun kronekursen som har betydning? Er det nærheten til Norge som er avgjørende? Hvilken betydning har Sveriges satsing på blant annet Åre for eksport av svensk reiseliv hatt for utviklingen? Hva kan vi eventuelt lære av dette?
- En svak utvikling for heisomsetningen på Skei og Beitostølen. Hvorfor er det slik til tross for at det blant annet er en økning av antallet fritidsboliger på disse destinasjonene?
- En betydelig økning av utenlandske overnattinger i vintersesongen i Åre. Har det sammenheng med strategier/tiltak på destinasjonsnivå? Hva kan vi eventuelt lære av dette?
- En meget sterk utvikling av reiselivet i Innsbruck. Har det sammenheng med strategier/tiltak på destinasjonsnivå? Hva kan vi eventuelt lære av dette?

Figurer som illustrerer utviklingen

På de neste sidene presenteres noen figurer som illustrerer utviklingen. De to første er en enkel framstilling av alle indikatorene for alle destinasjonene, og hvor det med fargekoder er angitt om utviklingen har vært stabil eller om det har vært en nedgang eller økning. De øvrige er stolpediagrammer for de fleste indikatorene. I tillegg til utviklingen viser disse også de absolutte størrelsene for antall sysselsatte, overnattinger mv.

Tabell 0-1: **Næringsgrupper** som inngår i benchmarkingen (SN 2007, 5-siffer)

NACE-kode SN2007	Næringsgruppe	Merknader
47000	Detaljhandel, unntatt med motorvogner	Med 5-siffer undergrupper
55000	Overnattingsvirksomhet	Med 5-siffer undergrupper
56000	Serveringsvirksomhet	Med 5-siffer undergrupper. 56290 <i>Drift av kantiner</i> ikke med.
79000	Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet og tilknyttede tjenester	Med 5-siffer undergrupper
91000	Drift av biblioteker, arkiver, muséer og annen kulturvirksomhet	Med 5-siffer undergrupper
93110	Drift av idrettsanlegg	
93190	Andre sportsaktiviteter	
93210	Drift av fornøyles- og temparker	
93291	Opplevelsesaktiviteter	
93292	Fritidsetablisement	

Figur 1. UTVIKLING 2009-2013/14 – Innlandet samlet, og øvrige valgte norske og utenlandske destinasjoner. Alle ni indikatorer.

	INNLANDET	Hallingdal	Voss	Kristiansand	Åre	Innsbruck	Whistler
<i>Sysselsetting</i>	↑↓						
<i>Verdiskaping</i>							
<i>Overnattinger - totalt</i>							
<i>Overnattinger – utenlandske</i>	↑↓						
<i>Overnattinger – vinter</i>							
<i>Overnattinger vinter – utland.</i>							
<i>Fritidsboliger</i>							
<i>Detaljhandel</i>	↑↓						
<i>Heisomsetning</i>	↑↓						

Stabilt
 Økning
 Nedgang
 ↑↓ Betydelig ulik utvikling/status mellom destinasjonene i Innlandet, uten farge= mangler data.

* Stabilt = indeks 97-103

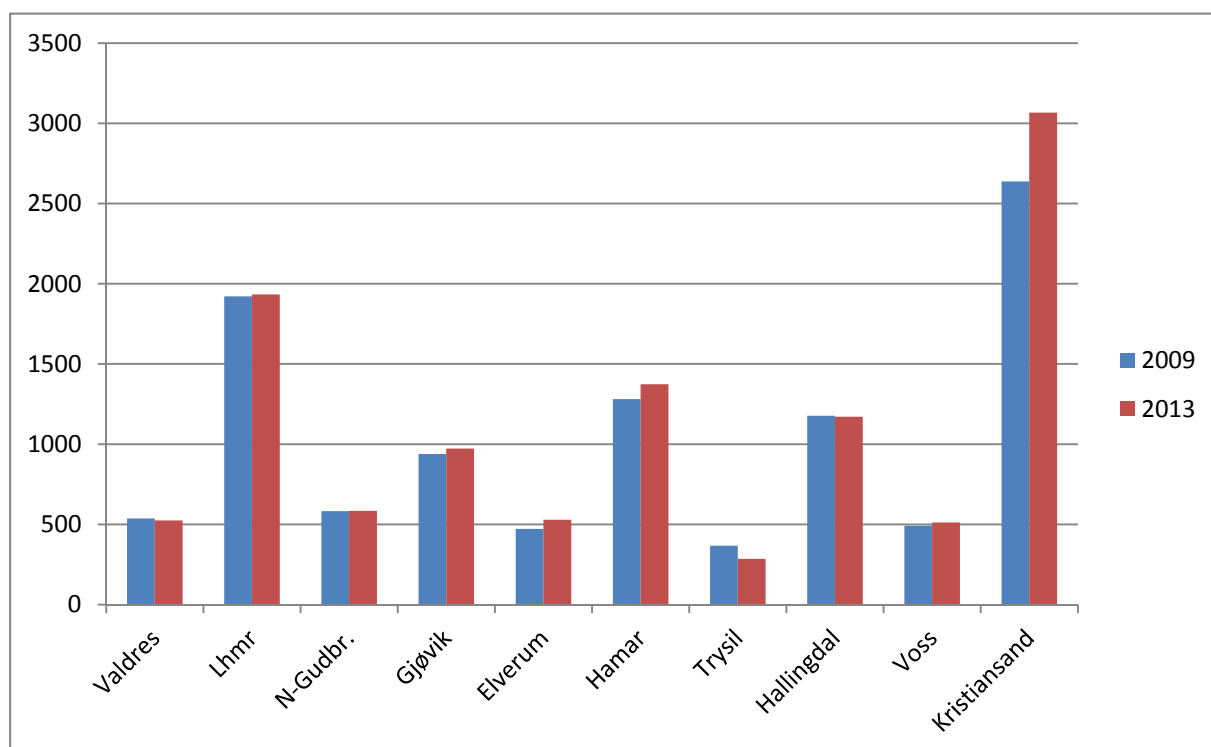
Figur 2. UTVIKLING 2009-2013/14 – Destinasjoner i Innlandet. Alle ni indikatorer.

	Valdres	Lillehammer -regionen	Nord- Gudbrands.	Trysil	Gjøvik- regionen	Elverums- regionen	Hamar- regionen	«SUM»
<i>Sysselsetting</i>	Stabilt	Stabilt	Stabilt	Nedgang	Økning	Økning	Økning	Stabilt
<i>Verdiskaping</i>	Økning	Økning	Økning	Nedgang	Økning	Økning	Økning	Økning
<i>Overnattinger - totalt</i>	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Stabilt	Uten farge	Nedgang	Nedgang
<i>Overnattinger – utenlandske</i>	Nedgang	Nedgang	Økning	Nedgang	Økning	Uten farge	Nedgang	Nedgang
<i>Overnattinger – vinter</i>	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Økning	Uten farge	Nedgang	Nedgang
<i>Overnattinger vinter – utland.</i>	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Stabilt	Uten farge	Nedgang	Nedgang
<i>Fritidsboliger</i>	Økning	Økning	Økning	Økning	Økning	Økning	Økning	Økning
<i>Detaljhandel</i>	Økning	Økning	Nedgang	Økning	Nedgang	Nedgang	Nedgang	Stabilt
<i>Heisomsetning</i>	Nedgang	Økning	Uten farge	Økning	Uten farge	Uten farge	Uten farge	Økning

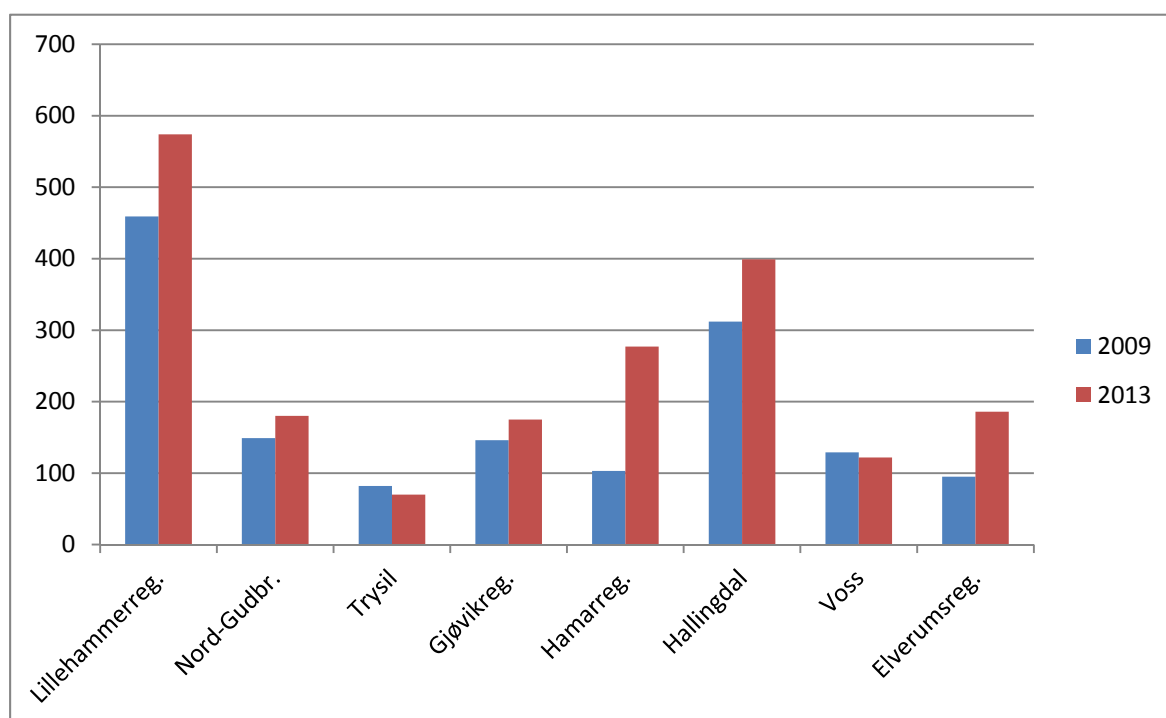
Stabilt
 Økning
 Nedgang

* «SUM» er gjort ut fra en overordnet vurdering av den samlede utviklingen i Innlandet. Trysil er spesielt markert fordi datagrunnlaget er særlig mangelfullt. Uten farge = mangler data. Stabilt = indeks 97-103.

Figur 3. Antall sysselsatte i reiselivsnæringene i de norske destinasjonene. 2009 og 2013. (SSB)

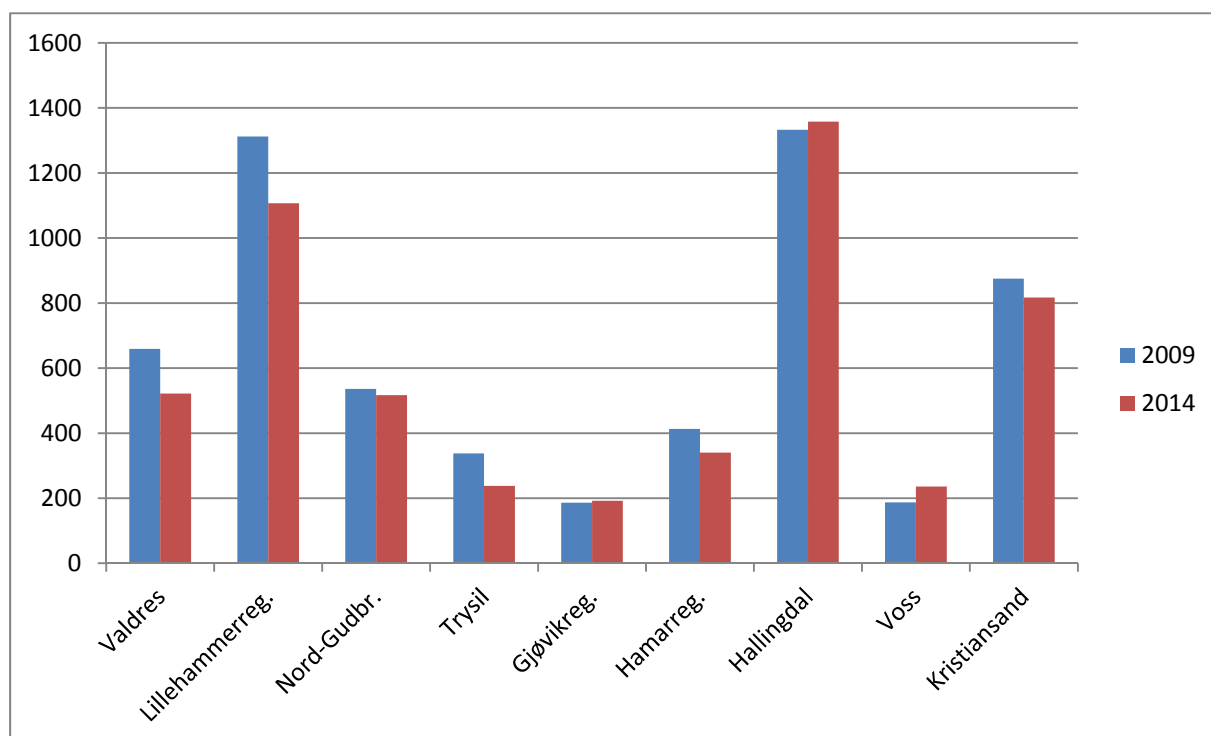

Figur 4. Verdiskaping (driftsresultat + lønnskostnader). 2009 og 2013¹. (RavnInfo)

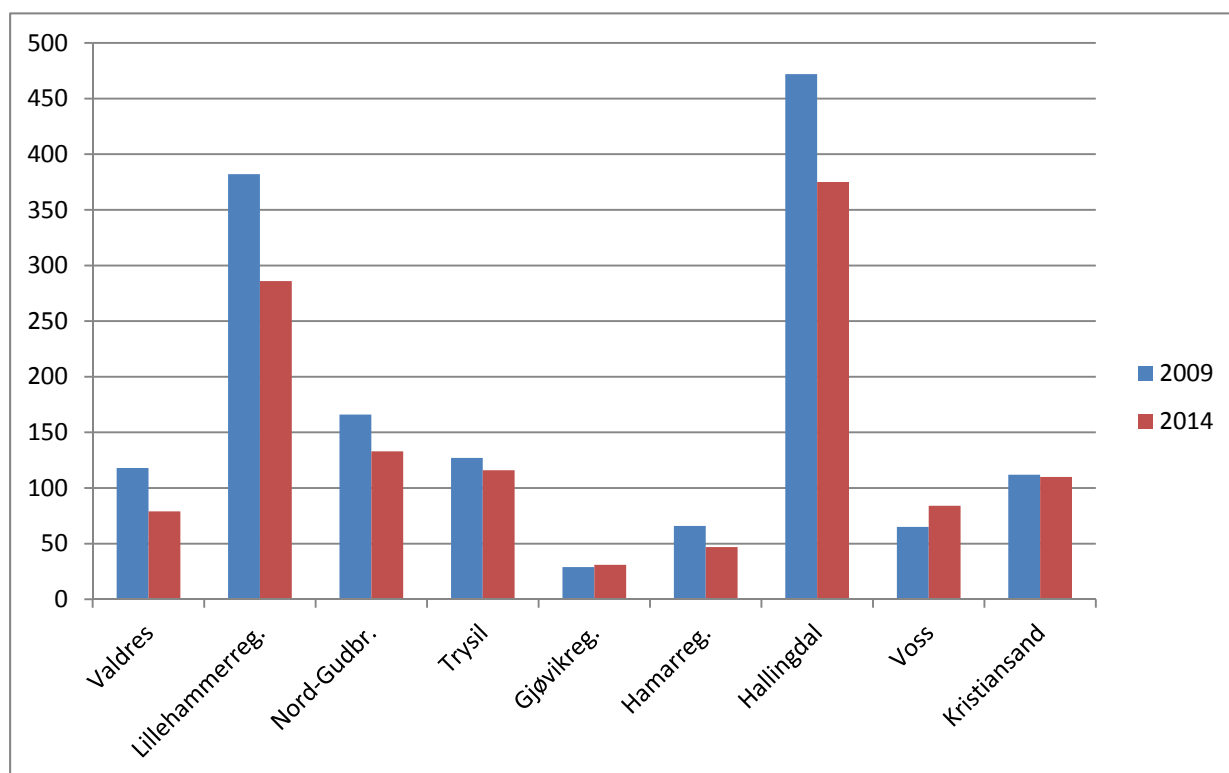

¹ Den sterke veksten i Elverumsregionen skyldes blant annet fusjoner i museumssektoren.

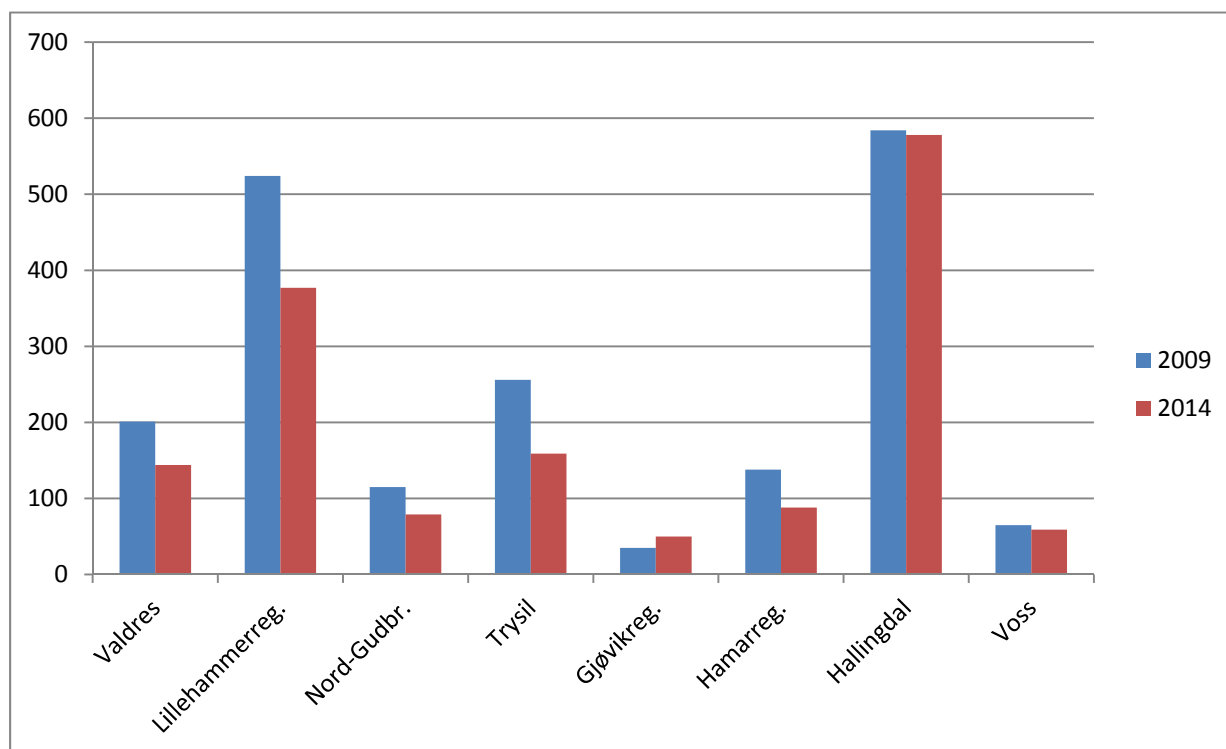
Figur 5. Antall registrerte overnattinger totalt. 2009 og 2014. (tall i 1000) (SSB)

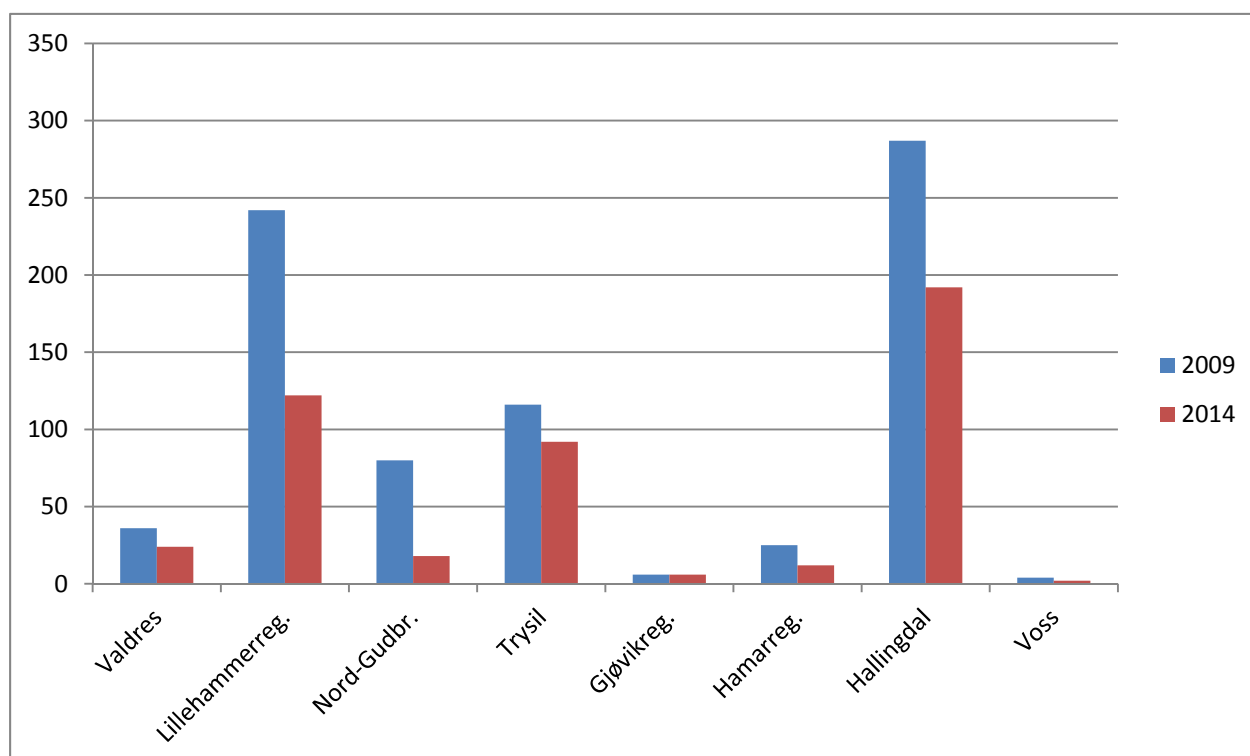
Figur 6. Antall registrerte utenlandske overnattinger totalt. 2009 og 2014. (tall i 1000) (SSB)

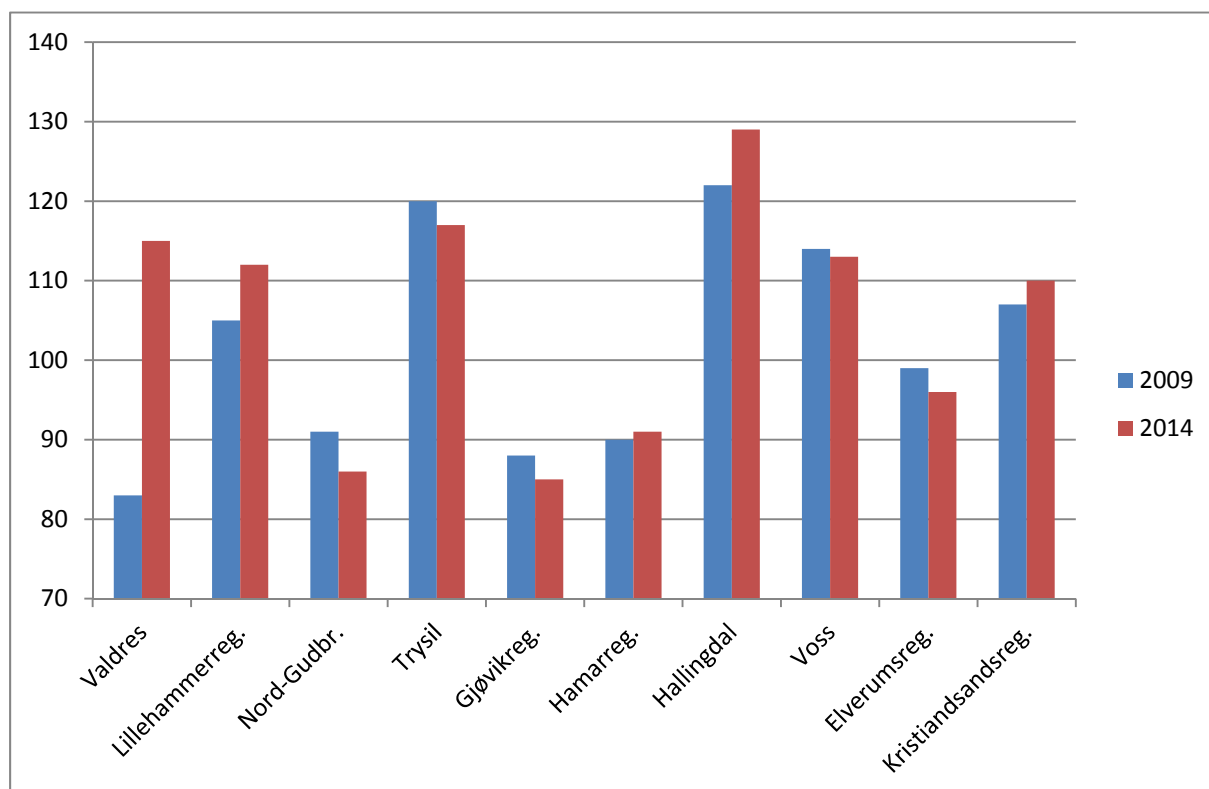
Figur 7. Antall registrerte overnattinger vinter totalt. 2009 og 2014 (2013 for Gjøvik). (tall i 1000) (SSB)

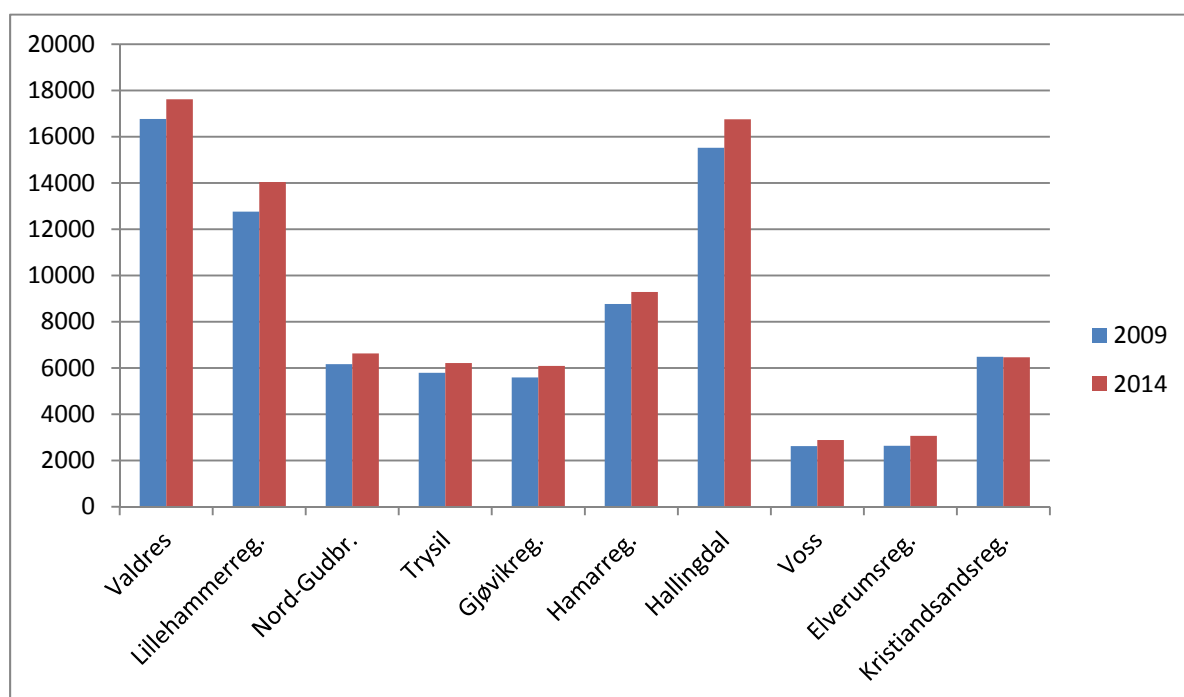
Figur 8. Antall registrerte utenlandske overnattinger vinter. 2009 og 2014 (2013 for Gjøvik). (tall i 1000) (SSB)

Figur 9. Indeksert omsetning per innbygger i detaljhandel. Prosent av landsgjennomsnitt, 2009 og 2014. (SSB)

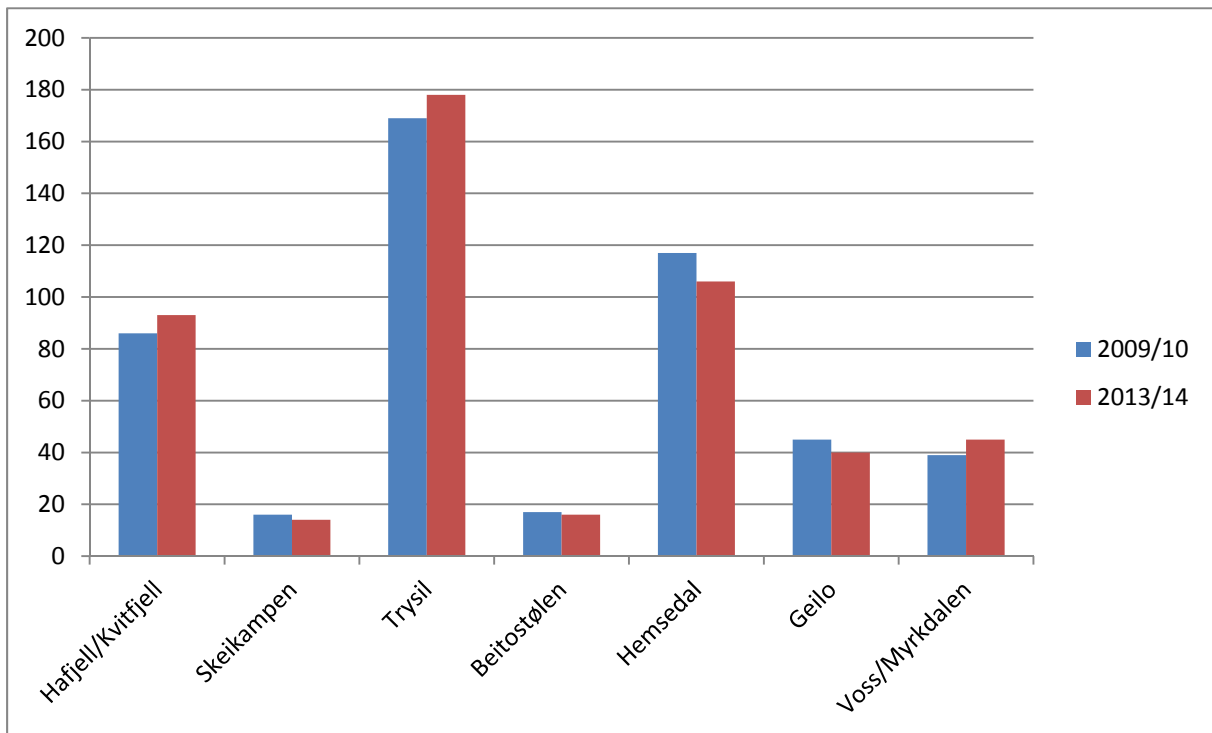

Figur 10. Antall fritidsboliger², 2009 og 2014. (SSB)

² Tallene for Lillehammerregionen er eksklusive Sjusjøen

Figur 11. Heisomsetning, sesongene 2009/10 og 2013/14. (Alpinanleggenes landsforening)

Benchmarking for reiselivsdestinasjoner i Innlandet.

Hovedresultater på ni valgte indikatorer

Notatet er et «særtrykk» av en omfattende rapportering av tilstanden på ni utvalgte indikatorer for alle reiselivsdestinasjoner i Innlandet sammenliknet med tre utenlandske førende destinasjoner på vinter- og alpinturisme, Åre i Sverige, Innsbruck i Østerrike og Whistler i Canada. Dette første trinn i benchmarkingsprosessen er konsentrert om målbare resultater.

Resultatene representerer en basis og utgangspunkt for neste trinn i benchmarkingmetoden, nemlig «benchlearning», som representerer en mer aktivt undersøkende fase, der hovedfokus ligger på hvordan vi og andre gjør ting. Hva kan vi lære av andres arbeidsmåter?

ØF-notat 08/2015

ISSN nr: 0808-4653